

(Фонд стратешке културе, 14.4.2010)

Потписивање у Прагу Споразума о стратешком офанзивном наоружању (СТАРТ-3) и усвајање у Конгресу САД епохалног закона о реформи здравства два су крупна политичка успеха Барака Обаме на позадини читавог низа нерешених проблема: Авганистан, Иран, Ирак, израелско-палестински конфликт, финансијска криза која не престаје и рекордна незапосленост у својој земљи. И мада је списак неуспеха кудикамо дужи од списка успеха, „помаци“ Обаме могу значити и нешто више од његовог политичког успеха, или испуњења предизборних обећања.

У суштини, сваки од тих догађаја у америчкој политици представља као такав етапу, јер означава старт читавог политичког процеса утемељеног на некаквој идеалистичкој, прецизније речено, утопистичкој концепцији. У случају са СТАРТ-3 то значи прелазак са режима неширења на процес вишестраног нуклеарног разоружања, у који се Обама нада да ће увући што је могуће више земаља – под америчким политичким руководством, разуме се. И овде ће се развити некаква глобална кампања под универзалним паролама, која је адресирана либералном и левом аудиторијуму. Нешто попут совјетске „борбе за мир у целом свету“. Крајњим циљем тог процеса прокламована је не баш сасвим фантастична идеја „нуклеарног света“, за који је сам Обама приликом потписивања Споразума у Прагу изјавио, да он „то неће доживети“.

Наглашени спољнополитички „идеализам“ Барака Обаме нашао је одраза и у унутрашњој политици, где је председник САД, по цену колосалних напора, успео да прогура закон о реформи здравства. Тај закон је утемељен на противупречној духу америчког капитализма идеји о социјалној правичности. Он предлаже да се у року од једне деценије прошири обавезно здравствено осигурање на десетине милиона најсиромашнијих Американаца. Притом ће се финансирање тог програма вршити на рачун повећања пореза за неколико процената најбогатијих Американаца. Не чуди што се таква идеја показала „опаком“ републиканцима и медијима, које ситуира транснационална олигархија.

Реформаторска прашина Барака Обаме невољно продукује скепсу и сумњичавост у двоструку игру, или саморекламу. Сумњичавост у погледу мотива Барака Обаме одређује се обимом мишљења самих критичара. Нарочито је велики број скептичара у

Шта то жели Обама?

Пише: Виктор Јасман
четвртак, 15 април 2010 12:35

Сједињеним Државама, али их има и у Русији, и то како у либералним, тако и патриотским штабовима. Очигледна је дисонанса између, рекло би се, неостваривих планова Обаме и очувања традиционалног курса САД на свим основним азимутима. Зато се поставља питање: шта значе те Обамине иновације и шта то жели амерички председник? Није ли Обама збиља наивни идеалиста, или он својим потезима прикрива истинске циљеве америчке политике?

Одговори на та питања су једноставни. Обама, наравно, није Црвенкапица. И несумњиво је да он жели задржати глобално лидерство које су САД извојевале у XX веку. Међутим, невероватно је тешко то остварити, јер су свеукупни процес глобализације и изграђени у том процесу систем међународних финансија доведени у питање. У суштини, САД су се обреле у историјском ћорсокаку, у који су заведене халапљивошћу финансијске олигархије и слепим напорима неоконзервативаца. А пошто су САД биле и остају лидер процеса глобализације, за собом су у ћорсокак увукле и све остале „камиле“ у том „каравану“. Познато је да из ћорсокака нема излаза напред, већ само назад. Међутим, неопходност да се леђима иде напред тек је пола проблема за Обаму. Потребно је још приморати караван да иде за тобом након што сте га повели тамо где не треба. Разуме се да у условима када економска и политичка моћ копне, а војна не може бити примењена у пуној мери, Обама је, а и Сједињеним Државама, потребна некаква друга, нова врста лека.

Ставши на чело, рекло би се, утопијске борбе за потпуну забрану нуклеарног оружја, Обама покушава да освоји морално светско лидерство и помоћу истог поврати политичко. Једноставније речено, Обама жели да васпостави примамљиви имиџ Америке, јер је „кратак“ у средствима и ограничен у слободи деловања.

При том Обама покушава да заобиђе баријере с леве стране, а не с десне, како је то уобичајено у америчкој политици. Управо у том кључу је и настао закон о здравственом осигурању. Непостојање таквог закона тумачено је у земљама Европске уније и Јапана, где постоји обавезно здравствено осигурање за сваког појединца, као „национална срамота Америке“. У самој Америци су смањење животног стандарда и раст незапослености претили да проблем лишених здравственог осигурања претворе у извор социјалне напетости. Усвајање закона је скинуло ту опасност и истовремено вратило Америци право на морално лидерство у очима Западноевропљана.

Таква је, по нашем мишљењу, идеолошка мотивација Барака Обаме. Треба рећи да наклон „улево“ Барака Обаме нипошто не противуречи основним стратегијама Пентагона. Поред осталог, позната концепција „претежне војне супремације над

Шта то жели Обама?

Пише: Виктор Јасман
четвртак, 15 април 2010 12:35

осталим армијама света“ сасвим кореспондира са обамовском идејом о „потпуном нуклеарном разоружању“. Ту идеју је износио још и такав „миротворац“, каквим је био Роналд Реган, који је у свом кругу више пута маштао да „изуми нуклеарно оружје у обрнутом поступку“. Заправо, његов блеф 1983. године са „стратешком одбрамбеном иницијативом“ поткрепљује се његовом жељом да у потпуности „истреби“ нуклеарно оружје. Кудикамо је била предметнија иницијатива таквих тешкаша америчке политике као што су бивши државни секретари Хенри Кисинџер и Џорџ Шулц, министар одбране Виљем Пери и сенатор Сем Нан, који су 4. јануара 2007. године у Вол стрит журналу објавили писмо, у коме су позвали да се концепција ненуклеарног света учини стратешким циљем спољне политике САД. Од тада је иницијатива „квартет-банде“, како их крсте у штампи, освајала све нове присталице у свим деловима америчког политичког спектра. И у резултату је међу већином политичке елите САД, по свој прилици, преовладало мишљење, да у условима претежне војне супремације Сједињених Држава над осталим светом нуклеарно оружје, нарочито у туђим рукама, не представља заштиту, већ опасност по америчку националну безбедност, прецизније речено, по политичку хегемонију. И Обама је први амерички председник који покушава да издигне то у Америци распрострањено мишљење у ранг државне политике.

Међу политичким корацима у том правцу треба истаћи усвајање нове нуклеарне доктрине САД, у којој је као главна опасност по Америку означена не конфронтација нуклеарних држава, већ опасност од доспевања нуклеарног оружја у руке терориста и ширења оружја за масовно уништавање.

Друга таква мера је иницирани од стране Барака Обаме самит о нуклеарној безбедности, који је одржан у Вашингтону 12. и 13. априла, на коме су 47 држава, укључујући Русију и Кину, разматрале могућност доношења некаквог глобалног споразума о контроли над безбедношћу и чувању фисионих материјала. Аналогни репрезентативни самит о реализацији Споразума о неширењу нуклеарног оружја одржаће се у мају у Њујорку. Поред осталог, на том самиту ће се разматрати могућност смањења нуклеарних арсенала чланица „нуклеарног клуба“ у оквиру њихових националних стратегија.

Уз то, у низу идеја је и предлог немачког канцелара Ангеле Меркел и лидера других европских држава, у којима је инсталирано америчко нуклеарно оружје (Белгија, Луксембург, Норвешка и Холандија) да се то оружје измести са њихове територије. [\[1\]](#) Овај предлог би се могао протумачити револуционарним ако се обавеза о неразмештању нуклеарног оружја изван граница националних територија не би садржала у потписаном 8. априла 2010. године Споразуму СТАРТ-3.

Шта то жели Обама?

Пише: Виктор Јасман
четвртак, 15 април 2010 12:35

Најзад, сам Споразум СТАРТ-3 такође је средство за постизање глобалног амбициозног циља. Уз то, он Сједињеним Државама даје озбиљне дипломатске и правне адуте за решавање питања које је постало један од вектора америчке спољне политике – иранског „нуклеарног проблема“. [\[2\]](#)

Упорна тежња администрације Барака Обаме да са Москвом потпише Споразум о стратешком офанзивном наоружању (СТАРТ-3) диктирана је не само доследношћу у спровођењу одређеног курса у односу према Русији, него и могућношћу да се тај билатерални споразум искористи у глобалним, далекосежним циљевима.

Међутим, СТАРТ-3 има и самостални стратешки значај за руско-америчке односе. Различити аспекти Споразума већ су нашироко разматрани и изанализирани. Уопште узев, преовладава гледиште, према коме тај Споразум не наноси штету одбрамбеној способности Русије, и да је Сједињеним Државама он кориснији у политичком, а Русији у војном погледу. Међутим, по нашем мишљењу, у новом Споразуму и политички плусеви и за Русију. СТАРТ-3 враћа у билатералне америчко-руске односе договорни механизам, а својевремено републиканска администрација Џорџа Буша уопште није желела да потпише било какве споразуме са Москвом, отказујући Русији самим тим и статус равноправног партнера. Повратак тог статуса не значи тек добитак у категорији имица, већ реалну могућност да Русија као нуклеарна суперсила, заједно са Сједињеним Државама, буде координатор глобалног процеса неширења нуклеарног оружја. Тим пре постоји некаква нада да се у будућности споразуму могу прикључити Велика Британија, Француска, а није исључено – и Кина. Ако се то догоди, чланови „нуклеарног клуба“ ће имати могућност да врше притисак на државе, које нису потписале Споразум о неширењу нуклеарног оружја – Индију и Пакистан.

Теоријски, може се чак замислити да ће у перспективи САД успети да поставе питање о договорној контроли над нуклеарним арсеналом Израела; у сваком случају, то би Израел учинило мање јогунастим и више зависним од Вашингтона. Међутим, данас, имајући у виду моћ израелског лобија у САД, то није реално.

И, наравно, по замисли америчких стратега, СТАРТ-3 и политичка динамика коју он ствара, треба да служе као полуга за притисак на Иран, али и на Северну Кореју.

У резултату испада да Русија, с једне стране, као да се додворава Сједињеним Државама, а с друге стране, та игра не противуречи њеним текућим интересима. Чак

Шта то жели Обама?

Пише: Виктор Јасман
четвртак, 15 април 2010 12:35

штавише, СТАРТ-3 и фактички је потврда вишеполарне конфигурације света и не допушта Русији да иступи из споразума уколико САД, упркос свему, буду повећавале ПРО.

Наравно, перспектива да се Иран и Северна Кореја снабдеју нуклеарним оружјем за Русију није горући проблем и, изузев компликација са Западом, не причињава приметну штету руским интересима (сем што ће нуклеарни Иран мање обраћати пажњу на став Москве). Али ће зато за Вашингтон однос Техерана и Пјонгјанга према „антинуклеарном прилазу“ Барака Обаме постати малтене одлучујућим, пошто ће „антинуклеарна“ реторика, по свој прилици, у спољној политици САД заменити такве кључне теме из времена Бушове администрације, као што су „борба против међународног тероризма“ и „ширење демократије“.

Даље напредовање Обаминах „глобалних нуклеарних иницијатива“ ће зависити од две ствари: колико ће Обама успети да превлада отпор свом курсу у самој Америци и колико ће нове одреднице председника САД бити у противуречности са реалностима савременог света, са тежњом регионалних и транснационалних снага да играју своју игру. У вези са првим питањем влада мишљење, да је Обама талац чланова своје администрације и интереса које те снаге заступају. Они ће се фактички упустити у двоструку игру, противуречећи својим деловањем декларацијама председника. Тог гледишта се држи, на пример, аналитичар Алексеј Пушков, који је у једном од својих коментара администрацију Барака Обаме означио као „председниковање са дуплим дном“.

Такав утисак се стиче пре свега зато што је кабинет Барака Обаме био и остаје „коалициони“, иако се тај термин ретко примењује на унутрашњу политику САД. У реалности, „обамоваца“ у влади заправо и нема баш много, док се економски блок налази у рукама „дођоша“ са Вол стрита и других представника финансијске олигархије.

Истовремено се гигантска војна машинерија Пентагона већ деценију и по налази под контролом републиканаца. Још 1997. године председник – демократа Бил Клинтон је поставио републиканца Виљама Коена за министра одбране. Од тада су сви министри одбране били републиканци, укључујући и садашњег Била Гејтса. Они су спроводили политику коју су формулисали републиканци и групације чији су они представници.

Резултат је да је што се тиче ратова у Ираку и Авганистану, Обама усвојио политику

Шта то жели Обама?

Пише: Виктор Јасман
четвртак, 15 април 2010 12:35

републиканаца, одуставши тако од својих предизборних обећања. Мада то и не треба да чуди. Војни ресор САД остаје и даље „држава у држави“. Довољно је рећи да Пентагон троши преко 1,5 милијарду долара дневно, више од милион долара у минуто. Зато многи кажу да је у Обаминој администрацији најповољнији „фактор“ за Русију, заправо, лично Барак Обама.

Што се тиче другог питања, на међународној сцени, осим САД, учествују јавни и тајни центри моћи, чије се деловање не узима увек у обзир, а опасностима које долазе од тих центара тешко је парирати. Аксиомом остаје то, да нуклеарном штиту Русије нема алтернативе, нарочито у контексту огромног ресурсног потенцијала расутог на колосалној територији и немогућности да се он заштити другим средствима. С тим у вези је разумљиво мишљење оних експерата, који сумњају у неопходност да се настави са радикалном редукцијом јединог реалног средства задржавања у опадајућем војном арсеналу Русије. Међутим, треба напоменути да сама по себи нуклеарна моћ, без политичке воље и чврстог националног јединства, није довољна. Совјетски Савез је поседовао колосални нуклеарни арсенал, али то није спречило његов распад и потискивање Русије у неповољну за њу геополитичку и економску нишу.

Објективно, у XXI веку улога нуклеарног оружја ће се смањивати, а улога других елемената међународне конфронтације, пре свега информативне, ће се повећавати. На то треба и обратити пажњу.

Виктор Јасман (Чешка)

<http://rs.fondsk.ru/article.php?id=2928>

[1] <http://www.vz.ru/politics/2010/2/19/377559.html> , http://www.ng.ru/world/2010-04-12/6_germany.html

[2] http://www.fondsk.ru/articlelist.php?author_id=313